

Eitt bankabragd

Oddagrein

Føroya Banki er komin væl fyri seg aftur eftir stuttari tíð. Stytri tíð, enn nakar tordi at hugsa sær fyri 5-6 árum síðani. Tá varð eitt krepputiltak fyri og annað eftir gjørt fyri at menna føroyska búskapin eftir skræðlið.

Bankin hevur havt avlop fleiri ár á rað, og eginpeningurin tættur nú í eina milliard krónur. Hóast rentan er lág, og rentumarginalurin lítill, er eydnast bankanum at bota rakstrarúrslitið. Hetta skulu starvsfólk og bankaleiðsla hava rós fyri.

Hovudsorsøkin er rationaliseringin: at leggja bankarnar saman og lækka talið av avgreiðslum og starvsfólkum. Við hesum virkispolitikki er kostnaðurin - lönir og aðrar rakstrarútreiðslur - nógv lækkaður. Vit kunnu siga, at bankin er í dag lagaður til føroyska samfelagið. Hann kundi kanska verið fyrmynd, nú føroyska samfelagið skal lagast til ein sjálvberandi búskap.

Bankin hevur ein týðandi leiklut í føroyska samfelagnum. Tað er ikki logið, at bankin viðhvørt er fyri atfinningum. Serliga finnst vinnulívsmenn at bankanum, tí hann er trekur at figgja verkætlanir. Bankin setir hørð krøv um eginpening og krevur burðardyggar ætlanir. Eitt hugtak, sum vit ikki kendur tá „alt“ varð figgjað. Kanska kann bankin tykjast í so trekur viðhvørt. Hinvegin var neyðugt at broyta hugburð.

Hetta tykjast fólkaflaksmenn ikki at skilja. Í Dagblaðnum fær hann ákoyringar, og frá fólkaflaks- og sambandsmonnum verður røð upp undir at privatisera bankan. Men hsiir flokkar dugdu „k síni tíð heldur ikki at skilja“, at tað var neyðugt við einum landsbanka. Heldur ikki skiltu teir, at gamla rentuskattaskipanin avlagaði búskapin. Hsiir flokkar noktaður saman við bankaleiðslum fyri, at stór rentuspekulatióin var.

Javnaðarflokkurin royndi at seta ein „stopp-ara“, mne tað eydnaðis ikki fyrr enn Javnaðarflokkurin og - og so logið tað ljóðar - Fólkaflakskurin skipaðu landsstýri í januar 1991. Tá varð rentuspekulatióin avmarkað - 10 ár ov seint.

Men hetta er søga nú, og vit mugu líta frameftir. Ein góður og sterkur banki er gott viðfari at hava, tá fullveldið skal skipast. Tá verður brúkt fyri nógvum kapitali at figgja tað økta virksemd, sum skal fjøltátta føroyska búskapin. Tjódarúrtokan má jú økjast munandi, um vit skulu varðveita livikorini, tá blokkstuðulin skal minka og hvørva sum frálíður.

Sosialurin

Viðmerkingar:

Politisk sjálvrannsakan

Jógván við Keldu helt eina røðu á fundi í Norðurlanda-ráðnum um torvin á politiskari sjálvrannsakan. Og uttan at koma inn á, um talan var góð ella ikki, so hendi tað óvanliga, at talan vakti ans. Fekk umtalu.

Marianne Jelved, búskaparráðharri - bæði gløgg og ikki løtt at imponera - with a stiff upperlip - helt fyri, at her var helst nakað, sum var vert at hugsa um hjá fleiri.

Talan er at finna í Dagblaðnum tann 16.11.1998. Á síðu 2, og so frammarlaga í frilynta málagninum sleppur ikki hvør sum helst.

Talan inniheldur fyrst nokur dassleidd dømi úr gerandisdegnum, og síðani verður spurt beint fram:

„Har vi politikere ikke totalt glemt, hvad vi egentlig er valgt til? Bl. a. i realiteten at tjene vort folk? I stedet for at bekæmpe hinandens partier? Bunder dette i ren ud-elighed?“

Lad os huske, at folket skal forvente sig meget af os.“

Jú, sært tú „hetta eru orð“, sum bæði Palleba og vit vanligu veljarar kunnu forstanda. Og táð okkara fólkaavalið talsmaður hevur frimøð nokk til at bera hetta fram millum bærlig fremmandafólk í hesum hoga Ráði, so má væl nakað av virði vera í hesum, eisini hjá onkrum øðrum at dvølja við undir meira heimligum hválvi. Annars er mann ov burturbliður.

Spurningar í Tinginum
Tað er nú blivið ein óvani í Tinginum at spyrja landsstýrismenn um alt møgilegt, sum saktans kundi verið svarað uppá millum samgongulimir undir onkrum húsahjörmi ella í „skemtsalinum“ á tinghúsoftinum. At andstöðan spyr, sum er úti í

kuldanum, er púra natúrligt; men táð samgongulimir kropp av kroppi gera hetta, er tað helst mest fyri at „markera“ seg, og tá er tað ofta ein sjónleikur.

Veljarin spyr

Ti skal mín spurningur vera stuttur, og kann hann saktans verða svaraður eftir einum fyrraparti av teim, sum halda at sjálvrannsakan er í torvi. Umframt at tað hevur verið livsneyðugt fyri okkara forfedrar stóðugt at rógva aftur á miðid.

„Hvussu nógv fólk starvast eitt nú:

a) Í miðfyrirsitingini í Tinganesi,
b) hjá Landsverkfrøðinginum og
c) í Skúlafyrirsitingini, fyri einum 15-20 árum síðani?
d) Og hvussu nógv starvast har í dag?“

e) Og „Var landið munandi minni tá, enn tað er nú? Fólkatálið væl minni? Barnatalið eisini minni?“

Teir, sum leiddu hesi málsoki tá, vóru Johan Djurhuus, Mikkiel Helmsdal og Arne Juul Arnskov. Teir báðir fyrru hvíla longu nú undir grønu torvu, men tann seinasti gongur enn frýntligur og blíðoygdur á havnargotum. Tann, sum leitar, finnur.

Viðmerkjast kann, at tílíkar undanforslur, sum, at nú krevst meiri fólk til taks til at svara uppá kunstigar fyrirsurningar í Tinginum. Ella at lærarar meta, at tað er so avgjørt neyðugt, at geva Anders And & Co út á føroyskum við professara-hjálpi, tær eiga ikki at góðtakast.

Innannøring (indavil)?

Mann kundi eisini spurt, um vakstrarvínir skúlaværksins stava frá, at vit hava havt so dygga umbodan av lærarum - eisini úr barna- og studentaskúlanum - á Tingi

og í Landsstýri øll árin?

Og hevur umstigning í Tinganesi livað í so nær uppat teim fólkaavali, og av hesum havt tey so væl niðri í „rullupylsupressuni“, at tað bara er at snara floy-motrikkarnar ein umdreyning, fyri at fáa tey (rinandi og hvinandi) at seta fleiri fólk í starv? Umframt at lata onkran stilligandi koma inn gjøgnum bakdyrnar?

Ikki tí, ongin hevur sum so nakað ímóti, at almenn umstigning er og tað góð; men ongi mál verða loyst ella fullveldi fram til við veruleikafjarri talu.

Ti veruleikin er; at skal okkara land gerast biligari at reka, og nakað frælsi fremjast, so eigur fyrst og fremst at verða hugt at teim stovnum og sektorum, sum hava havt ein ótalmaðan vøkstur, og so skera fyrst har, um neyðugt.

Og hinvegin talu teir, sum stóðugt hava minkað og tað hava fungerað, fáa frið og fjálgan. Sjálvt Glistrup plagar at siga: at tú broytir ikki eitt fótólthold sum vinnur.

Talandi tøg

Demokrati og dialogur hoyra nú einaferð óloysiliga saman. Tí kennist tað herskið fyri mangan fólkaflaksveljara í hesum døgum, at okkara liberali, frisinnaði fólkaflakkar ikki hevur annað at borðreiða við í sambandi við jólauppøgn landsverkfrøðingsins, enn ein Ku Klux Klan-kendan óhugna og tøg frá Óla Breckmanni, formanni, og svindaroykin frá randsagunum á albugunum hjá Finn-boga Arge eftir ortodoksum kommunistiskum leisti.

Føroya søga kennir til tveir merkisverdar jólafundir, 110 ár eru ímillum. Á tí fyrsta móttust frælslyntir menn fyri at byggja upp okkara mál, land og sjálvs-virðing. Á tí seinna móttust

Arnstein Niclasen

sokallaðir „frælslyntir“ menn upp fyri at knúsa ein tann besta stovnin, vit hava átt. Hetta er bara veruleikin.

Talan at enda

Latum okkum tí, í einsemi menn upp fyri at knúsa ein tann besta stovnin, vit hava átt. Hetta er bara veruleikin.

„Det bør understreges, at folket ønsker: ikke uendelige akademiske rapporter, men handling!“

Ikke intetsigende udvalgsarbejde og snak, men resultater!

Således er det på høje tid, at vi kobler hjerne og hjerte sammen til en skabende enhed, hvilket giver os alle mere.“

Og nú verður bíðað í spenn- ingi eftir, hvussu okkara ál- itismenn roynast í verki - . Og ikki at gloyma, at verk teirra skulu fylgja teim- um.

Vinarliga
Arnstein Niclasen
25.02.99

Abortlógin

Nú tveir kommunulækna-tingmenn v.f.l. setla at broyta okkara abortlóg til eina aðra foroldaða danska lóg (sum danskarnir eru farnir frá fyri langt síðani, tá teir inn- fórdu frian abort) er neyð- ugt við lobby-virksemi.

Hvør skuldi verið nærri til at vurdura, um ein kvinna eigur at fáa abort, enn kommunulækkin (familju- lækni)? (um tað ikki má vera kvinnan sjálv!) Kommunulækkin kennir jú alla bakgrundina hjá kvin- num og hennara nærmastu

betyðiligt betur, enn onkur »fremmandur« psyiatar (sálarlækni) í Havn. Er or- søkin til hetta lógaruppskot ikki helst, at hesir komm- unulækningarnir ynskja at sleppa undan at taka óbehagiligar avgerðir sjálv- ir? Reint praktiskt, so gevur hetta lógaruppskotið eisini (fyri uttan at seta eina psyk- isk niðurundirkomna kvinnu í gapistokkin) meira bureaukrati og útreiðslur (til spessiallæknarokningar + evt. at upprætta ein »mødre- hjælparstovn). Tí haldi eg,

at hendan meirútreiðslan var betur brúkt til, at Alm- annastovan kundi hjálpt hesum ólukkuliga gravidu, so at abort ikki er einasta alternativ.

Um abortlógin verður strangari, so verður úrslitið sum altíð, at tað gongur út yvir tey veiku í samfelag- num. Tey meira »besniss- aðu« vilja bara, sum tey altíð hava gjørt, klára pro- blemið við at flyta adressu fyribils til Danmarkar og soleiðis fáa loyst trupulleik- an har. (ella enn lættari, lána

eitt danskt persónsnummar frá einari vinkonu).

Eitt annað hjartasuff: Hví er okkara lóggáva diskrimi- nerandi, so tað betur loysir seg (ekonómiskt) at búgva ógift saman og fáa børn, enn at fáa børn saman í hjúna- bandi? Hetta seinasta átti jú at verið tað besta og trygg- asta fyri familjuna, og tí eisini fyri samfelagið sum heild.

Karl Johan Fossá,
lækni,
Tvøroyri